

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ТЕОРЕТИЧНОГО І ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Київ 2001

УДК (063)"502"65.01.001
ББК 65.9(4УКР)29-2
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Дробноход М. І., д-р геол.-мінерал. наук, проф. — заступник головного редактора
Бовтрук А. П., канд. іст. наук, проф. — заступник головного редактора
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, канд. психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бєбик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скрипнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калюжний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гавєський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Воротіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 9 від 28.11.01)

М43 **Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2001.**
ISBN 966-608-120-2

Вип. 2: Формування системи теоретичного і практичного менеджменту: регіональний аспект. — 244 с.

ISBN 966-608-148-2

Розглядаються проблеми формування менеджменту в умовах України і організаційно-методологічні підходи до забезпечення системи менеджменту підприємств. Висвітлюються питання маркетингової діяльності підприємств на українському ринку і проблеми підготовки спеціалістів з маркетингу. Аналізується ефективність реклами і пропаганди на ринку України.

Для науковців, викладачів, державних службовців, підприємців, усіх, хто цікавиться проблемами менеджменту.

ББК 65.9(4УКР)29-2

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-148-2

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2001

В. Г. Федоренко, І. О. Маринич Показники фінансової стабільності та інтенсивності використання капіталу підприємства	85
В. М. Байрака, Л. С. Кобиляцький Методичні підходи до визначення пріоритетних ринків для експорту продукції інвестиційного комплексу	90
Б. С. Марчук, Н. Б. Савіна Ентропійний критерій оцінки ризику в регіональному інвестиційному менеджменті	95
А. А. Николабай, Л. С. Кобыляцкий Анализ подходов к оценке недвижимости как средству управления инвестиционной деятельностью	99
Л. С. Кобыляцкий, И. М. Новак Теория и практика конкретизации экспортного потенциала в сфере нетрадиционных высоких технологий	102
Хоанг Фьонг Лан Самоинвестирование строительных организаций как фактор регионального развития	105
А. С. Курочкин Методология проектирования организаций: основные положения	110
А. В. Самокиш Неаналитическая стратегия как искусство управления	112
Т. С. Максимова, І. В. Шеховцова Концептуальні підходи до формування ринкової моделі управління трудовим потенціалом	114
Степанов В. Я., Теклюк В. А. Эффективная критика — важная составляющая современной парадигмы управления	117
Л. І. Михайлова, О. В. Сердюков Соціально-психологічний клімат колективу як фактор результативності менеджменту	119
О. М. Покойова, Л. О. Ашкіназі Проблеми вдосконалення системи винагороди працівників: досвід банківського менеджменту	122
В. С. Иванов Оценка персонала как инструмент современного мотивационного менеджмента в Украине	125
М. С. Яворський Практичні підходи до створення регіонального інформаційно- та інноваційно-освітнього комплексу	129
О. А. Чебатарьова “Емоційний інтелект”. Чи потрібен він українським менеджерам?	133
О. П. Самойленко Роль освіти у підготовці управлінських кадрів: регіональний аспект	136
М. О. Свірень, М. М. Петренко Особливості управління вищою освітою в регіоні	139
В. В. Лелека “Паблік рилейнз” в практике антикризисного управления французских предприятий: инновационный подход	141
Я. В. Шевелюк Фактори формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності фірми	146
Т. Л. Вальчук Экспресс-идентификация нейropsихологических типов личности с помощью теста С. Деллиндера в задачах кадрового менеджмента	149
В. И. Ежов Анализ процесса экономической безубыточности с применением современных стандартных вычислительных средств	154
В. И. Ежов Определение экономической устойчивости предприятия (Практический совет по применению ПВМ с редактором Microsoft Excel)	157
В. Г. Федоренко, Аль Абдаллах Мохамед Сухель Наджем, О. М. Ломакіна, В. А. Панков Мотиваційні аспекти залучення іноземних інвестицій в Україну	161
А. А. Ласкавський Некоторые подходы к проблеме управления развитием современной деловой организации	164
Розділ 3 МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ	168
О. Г. Чувардинський Особливості маркетингової діяльності в умовах інтеграції України в Європейський Союз	168
В. Є. Воротін Державне управління маркетингового діяльністю	171
Л. Н. Чернявская Маркетинговое управление: основные этапы развития	173
Н. І. Норіцина Практичні аспекти стратегічної маркетингової діяльності на українському ринку ..	176
Г. А. Пастернак-Таранушенко Баланс интересов и конкуренция	179
І. О. Маринич Маркетингові дослідження як основа реструктуризації в будівельному комплексі	183

*В. Г. ФЕДОРЕНКО, д-р екон. наук, академік МКА
Аль Абдаллах Мохамед Сухель Наджем, докторант
О. М. ЛОМАКІНА, докторант
В. А. ПАНКОВ, докторант
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. 2, с. 161–163

Для країн з перехідною економікою проблема залучення іноземних інвестицій надзвичайно актуальна, тому що вони створюють сприятливі умови та джерела для надходження в країну сучасних технологій і передового управлінського досвіду, насичують вітчизняний ринок якісними товарами й послугами, розширюють експортні можливості країни, сприяють створенню нових робочих місць, збільшують надходження додаткових фінансових коштів у місцеві бюджети. Врешті-решт, це сприяє створенню конкурентоздатних господарських систем і модернізації та реконструкції виробничих структур, забезпеченню диверсифікації капіталу в напрямку соціально орієнтованих структурних перетворень.

Серед радикальних чинників залучення іноземних інвестицій в Україну слід виокремити мотиваційні аспекти. З цією метою доцільно визначити негативні та позитивні домінанти інвестиційно-підприємницького клімату, який забезпечується методами стимулювання інвестицій. У комплексі позитивних чинників особливе місце належить географічному положенню країни, різнобічним запасам природних ресурсів, якості трудового потенціалу, технологічним досягненням тощо. Серед негативних чинників чільне місце посідають соціально-політичне становище, дефіцит державного бюджету й фінансова нестабільність, відсутність заощаджень, недосконалість податкової системи й пільг для інвесторів, вплив національного капіталу за кордон, зростання зовнішньої заборгованості, несприятлива

структура економіки, невпорядкованість законодавства про земельну власність, недоліки в роздержавленні та приватизації, несприятлива криміногенна ситуація й корумпованість влади.

Зарубіжний досвід свідчить, що залежно від загального стану економіки, рівня інфляції, дефіцитності державного бюджету та платіжного балансу, стратегічних завдань і потреб національної (економічної) безпеки в країнах з розвинутою ринковою економікою в післявоєнні часи застосовувалися різні концепції регулювання, кожна з яких містила цільові настанови двох рівнів: кінцеві цілі — зростання національного доходу, підвищення рівня зайнятості, зниження інфляції; проміжні — оптимізація співвідношення між попитом і пропозицією на капітал, нормалізація рівня процентних ставок, динаміки грошової маси.

На сучасному етапі ринкової трансформації економіки нашої країни серед основних методів стимулювання іноземних інвесторів можна виокремити фіскальні та фінансові. Фіскальні методи охоплюють коло важелів, пов'язаних зі зниженням податку на доходи корпорацій, прискореною амортизацією, зменшенням податкових платежів залежно від кількості працівників чи інших видатків, пов'язаних із працею, скороченням податку на доходи залежно від обсягу, витрат на маркетинг і підвищення дієздатності підприємства. Крім того, до цієї групи належать заходи, спрямовані на збільшення доданої вартості, стимулювання імпорту, наприклад звільнення

від імпортного мита на інвестиційні товари, обладнання, запчастини, комплектувальні вироби, сировину, пов'язані з виробничим процесом, відстрочення сплати мита на імпортні матеріали, а також стимулювання експорту, перш за все звільнення від експортного мита, сприятливе оподаткування доходів від експорту, зменшення податків на прибуток для діяльності, яка приносить валюту, чи експорту продукції обробної промисловості, повернення мита.

Фінансові методи пов'язані з пільгами у формі прямих субсидій на повне або часткове покриття капіталовкладень виробництва чи вартості маркетингу інвестиційного проекту, різних позик або їх гарантування, покриття венчурного капіталу за рахунок коштів державного бюджету. До цієї групи можна віднести державне страхування за пільговими ставками, покриття від коливань валютного курсу, знецінення валюти, некомерційних ризиків (у разі експропріації чи політичних зрушень).

Можна виокремити також інші мотиваційні стимули: субсидування послуг, зокрема допомоги в пошуках ресурсів на фінансування й реалізацію проекту та управління ним, надання інформації про ринки, наявність сировини, допомоги в навчанні й перенавчанні персоналу; технічне сприяння ноу-хау; укладання профорієнтаційних урядових контрактів; захист від імпортної конкуренції; пільговий режим стосовно курсу іноземної валюти, включаючи спеціальний валютний курс; певні знижки під час переказу прибутку чи капіталу.

Стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій на макроекономічному рівні здійснюється за допомогою податків, тарифів, амортизації, заробітної плати, цін, валютних курсів; на макроекономічному — інструментів, що детермінують функціонування фірми: вимог до власності, місцевого регулювання цін, лімітування фінансових коштів для інвестицій, набору робочої сили, експортних обмежень, ліцензування імпорту, контролю за застосуванням технологій, іноземної валюти, розміру відпускних цін. Заходи щодо регулювання та підвищення результативності діяльності іноземних інвесторів охоплюють широкую гаму законодавчо закріплених елементів, серед яких можна виокремити насамперед регулювання інвестицій та участь у власності, вимог до результатів господарської діяльності, системи інвестиційних пільг та інвестиційних гарантій.

У науково-практичному аспекті для вирішення питань мотивації зарубіжного інвестування

необхідно врахувати загальноекономічні, зовнішньоекономічні та соціально-політичні чинники стимулювання. Класифікацію форм мотивації, що визначають умови стимулювання інвестиційної діяльності, наведено в таблиці.

Форми мотивації інвестиційної діяльності

Форми стимулювання	Інструменти стимулювання
Фінансово-кредитні стимули	Безпроцентні кредити Пільгові кредити Інвестиційні гарантії
Податкове стимулювання	Зниження ставки податку Податкові угоди з іншими країнами Зняття податків на реінвестиції Безмитний імпорт обладнання й сировини Прискорена амортизація Податкові кредити
Стимулювання інфраструктурного забезпечення	Надання землі в безплатне користування чи за пільговими цінами Надання будівель і споруд у безплатне користування чи за пільговими цінами Субсидії за користування електроенергією Транспортні гранти Пільги щодо фрахту
Стимулювання конкретних інвестиційних проектів	Гранти (цільове фінансування) ресурсоприродоощадного обладнання Гранти проектів, орієнтованих на підвищення кваліфікації кадрів, поліпшення умов праці Сприяння у здійсненні техніко-економічних обґрунтувань проектів
Протекціоністські заходи	Тарифи та нетарифні інструменти

Мотиваційні заходи щодо стимулювання іноземних інвестицій постійно вдосконалюються не тільки в межах окремих країн, а й їх регіонів і подекуди міст. Так, на початку 90-х років XX ст. у країнах, що розвиваються, існувало понад 40 різноманітних пільг і заохочень для іноземних інвесторів, а останнім часом понад 70 держав лібералізували режими інвестування у видобувній промисловості. Існують інші податкові пільги: наприклад, компаніям-інвесторам дозволено прискорену амортизацію (у Бразилії — 50–60 % капіталу за перший рік, Малайзії — 100 % протягом двох років).

В останні роки практика залучення іноземних інвестицій значно збагатилася. Так, досвід ряду країн Латинської Америки, Африки, Південно-Східної Азії свідчить, що система інвестиційних пільг може бути класифікована на два види ре-

жимів: звичайні та спеціальні. Звичайні пільги спрямовані на покращання макро- та мікроекономічної ситуації, у той час як спеціальні — на стимулювання інвестиційної та суміжних з нею видів діяльності, стратегічно важливих і пріоритетних галузей, підгалузей, підприємств і регіонів. Утім зазначимо, що здебільшого податкове стимулювання відіграє важливу, але не вирішальну роль у прийнятті фірмою рішення щодо інвестування. До уваги здебільшого приймається можливість обходу багатьох митних перешкод за допомогою прямого іноземного інвестування. Податкові ж стимули впливають на розміщення інвестицій експортно орієнтованого характеру чи у видобувній галузі. Наприклад, зарубіжне інвестування імпортозамінного виробництва не таке еластичне до наявності податкових пільг і позбавляє країну податкових надходжень.

Спеціальні пільги, у свою чергу, можна поділити на факторні (звільнення від оподаткування, гарантування позик, прискорення податкового кредиту та податкової знижки), відведення в оренду землі на пільгових умовах, субсидування підприємств, що виконують певні вимоги — створюють нові робочі місця, стимулюють підготовку кадрів. У плані надання спеціальних пільг можна виокремити також товарні пільги, зокрема захист виробників від конкуренції за допомогою тарифних і нетарифних імпорتنих бар'єрів. Цю групу пільг часто застосовують для залучення іноземних інвестицій, що мають інвертований напрямок, на відміну від факторних, які спрямовані переважно на стимулювання діяльності експортно орієнтованих підприємств.

Для активізації іноземної інвестиційної діяльності важливим спонукальним мотивом є податкові пільги. На початку 90-х років їх не надавали лише 4 зі 103 країн. Найістотніші з них — зменшення податків на прибуток, що супроводжується податковими канікулами, звільнення від імпортного мита, зменшення мита, податкові пільги на реінвестування, прискорена амортизація тощо. Взагалі номенклатура пільг останніми роками має тенденцію до зростання, проте в деяких регіонах їх надання вповільнилося. Зокрема, у країнах Африки, Центральної та Східної Європи зменшилися державні дотації та пільгові позики для стимулювання промислового та регіонального розвитку. Водночас у країнах, що розвиваються, навпаки, основними видами пільг є податкові канікули, звільнення від імпортного мита та його повернення. Як правило, податкові

канікули сягають 5, подекуди 10 та 25 років після початку інвестування (у Бангладеш — 4–12 років, Малайзії — 5–10, Марокко — 10–14, Таїланді — 3–8), а тарифні знижки відповідно 5–10 і 10–25 років. У постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи окрім них існують знижки податку на прибуток.

Вагомим мотиваційним чинником створення сприятливого податкового режиму для іноземних інвесторів є також звільнення інвесторів від подвійного оподаткування за рахунок податкового кредиту та податкової знижки. Як правило, пільги на податковий кредит отримують компанії, які ведуть НДКР і сприяють підвищенню кваліфікації робочої сили.

Таким чином, з метою стимулювання залучення іноземних інвестицій в Україну доцільно використовувати різноманітні фінансові та фінансові пільги. Серед радикальних мотиваційних інструментів впливу на інвестиційну політику найважливішими є податки й амортизація. Як свідчить зарубіжний досвід, за допомогою зміни величини податків, запровадження податкових пільг, збільшення чи зменшення термінів амортизації визначаються сфери вигіднішого вкладання капіталу, що зрештою спрямовує рух економіки в заданому напрямку. Останніми роками особливою набувають дострокова амортизація, різні види зниження податків і звільнення від сплати обов'язкових податків, кредитування. Використовуються й інші стимули: зменшення внесків на соціальні потреби, звільнення від оподаткування інвестиційних резервів, а також деякі альтернативні пільгові режими.

Література

1. Богиня Д., Волинський Г. Структурна перебудова економіки і проблема інвестицій // Економіка України. — 1997. — № 12. — С. 41 — 50.
2. Гаврилюк О. В. Іноземні інвестиції. — К.: Ін-т світової екон. і міжнар. відносин НАН України, 1998. — 200 с.
3. Статистичний щорічник України за 1997 рік. — К.: Укр. енцикл., 1999. — 624 с.
4. *Fiscal Incentives for Investment and Innovation* /Ed. A. Shah. — Washington D.C.: The Int. Bank for Reconstruction and Development: The World Bank, 1995. — 725 p.